

אדר התשע"ה

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

מי הוא ה"גיבור" של המגילה

למגילת אסתר (על פי שיעור של הרב יונתן גרוסמן)

זה אינו הארמז היחיד הקושר את סיפור המגילה לגניבת הברכות, ודומה כי יש לפענח את משמעות ההשוואה באופן רחב. עם זאת, בהקשר הספציפי בו אנו מעיינים, ראוי להדגיש כי בשני הסיפורים יש לבגד, כמאפיין של זהות, תפקיד חשוב ביותר. עשו איבד את ברכתיו בשל התחפשות יעקב אליו על ידי לבישת בגדיו, ומרדכי קורע את בגדיו עת הישמע דבר הגזירות. בשל קריעה זו לא יוכל מרדכי להמשיך ולהתהלך בשער המלך

4. אסתר ד' ב:

"כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק"

לשון אחר, מרדכי מוותר על זהותו הפרטית, זו היושבת בשער המלך ונוטלת תפקיד בשלטון הפרסי. בקריעת הבגד מתרחק מרדכי מההוויה הפרטית-השושנית, וניצב לפתע 'עירום', דבר המאפשר לזהותו הפנימית-היהודית לפרוץ החוצה. עשו צעק 'צעקה גדולה ומרה' עת אחיו השתמש בזהותו לשם קבלת הברכות, ומרדכי זועק 'צעקה גדולה ומרה' עת הוא משיל מעליו זהות לאומית אחת ושב לזהות שורשית, ראשונית.

במובן סמלי זה, אסתר השולחת בגדים

5. אסתר ד' ד:

"להלביש את מרדכי"

אינה נעתרת לשינוי שחל במרדכי, והיא מבקשת להחזירו אל שער המלך, אל הפוליטיקה השושנית היום-יומית. ואומנם, נדמה שישנה ביקורת סמויה על אסתר ועל תגובתה למתרחש מחוץ לארמון. משום מה, אסתר אינה יודעת על דבר הגזירות. יש לזכור שתפוצת גזירות המן רחבה ביותר והן יוצרות תהודה רבה

6. אסתר ד' ג:

"ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים"

פרק ד' במגילת אסתר הוא מיוחד וחריג בנוף הפרסי של המגילה. בפרק זה אנו פוגשים את הדיאלוג הקרוב ביותר שמתרחש בין שתי דמויות במגילה, דיאלוג יהודי של מרדכי ואסתר. אומנם, דווקא כאן מרדכי ואסתר אינם יכולים לדבר פנים אל פנים, ויש צורך במתווך (התך), ובכל זאת, כפי שנראה מיד, זהו המפגש הקרוב ביותר והאינטימי ביותר שמתרחש לאורך סיפור המגילה.

לפני שכנוע מרדכי את אסתר לבוא אל המלך, פותחת המגילה בתיאור תגובת מרדכי ותגובת העם כולו לנוכח הגזירות

1. אסתר ד' א:

"ויקע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה"

הצירוף "גדולה ומרה" מופיע בעוד מקום אחד בלבד בתנ"ך, וגם שם בתיאור צעקות וזעקות. כוונתי לתגובת עשו נוכח איבוד הברכות שחשק בהן

2. בראשית כ"ז לד:

"כִּשְׁמַע עֲשׂו אֶת דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְדֹלָה וּמְרָה עַד מָאד"

כבר הדרשן קשר בין שני המקראות

3. מדרש פנים אחרים, נוסח ב', פר' ד' :

"ויזעק זעקה גדולה ומרה" - אותו שעה נתן אפר על ראשו והלך לשער פלטרין של מלך וחזר בו כי אין לבוא אל שער המלך וגו'. וכי הדיוט היה מרדכי שהיה צווח? וכי אין הקדוש ברוך הוא שומע לחישות אלא צווחות?! חנה הרהרה בלבה ושמע הקב"ה את לחישתה שכן הוא אומר 'וחנה היא מדברת על לבה וגו', ומה כתיב שם: 'ואלהי ישראל יתן את שאלתך'. אלא היה מרדכי צווח ואמר יצחק אבי מה עשית לי, הצווחה שצווח עשו לפניך שמעת קולו וברכת אותו והרי אנו מכורין להריגת חרב, לכך נאמר 'ויזעק זעקה גדולה ומרה'"

**"הַכֹּזֵב יִהְיֶה צוֹם אֲבַחְרָהוּ יוֹם עֲנוֹת אָדָם נִפְשׁוֹ הַלֶּכֶף
כְּאִגְמָן רֹאשׁוֹ וְשֵׁק וְאֶפֶר יִצְיַע הַלֵּזָה תִּקְרָא צוֹם וְיוֹם רִצּוֹן
לָהּ"**

המשותף לשתי נבואות אלו הוא שהן עוסקות בפער שבין תהליך תשובה פנימי ובין מעשים חיצוניים שאין להם 'כיסוי' פנימי. לקריעת הבגד ולישיבה על שק יש תפקיד חשוב בתהליך של תשובה, אולם רק אם מתלווה אליו תהליך רוחני פנימי, או, כפי שמדגיש ישעיה - תשובה מוסרית. יואל, בדברים בוטים פונה לעם ואומר - "קרעו לבבכם ואל בגדיכם", כמי שמבקש להזכיר לעם שבהלכות הלב עוסקת התשובה ולא בהלכות קריעת בגדים! שתי הנבואות הנזכרות הן הנבואות הקלאסיות שעוסקות במתח זה שבין הבגד והלב, בין הכסות החיצונית ובין הכיסוי הפנימי ושיפור המעשים, והנה המגילה מזכירה את שתיהן, רגע לפני שאנו קוראים על אסתר שמתחלחלת וממהרת לשלוח בגדים ראויים למרדכי!

הביקורת על אסתר רמוזה לטעמי גם בכינויה המיוחד: "ותתחלחל המלכה מאד". לאורך כל סיפור המגילה אסתר מתוארת בשני שמות: "אסתר" ללא תוספת מיוחדת, או "אסתר המלכה". יש רק שני מקומות בהם אסתר מכונה בתוארה המלכותי "המלכה" - בלבד. אצלנו, עת מתוארת תגובתה לאָבֵל מרדכי, ובתמונת המשתה השני, שם מנקודת המבט של המן ושל אחשורוש מתוארת אסתר בכינוי המלכותי בלבד

10. אסתר ז' ו-ח:

**"וְהָמָן נִבְעַת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶכָּה... הָגַם לִכְבוֹשׁ אֶת
הַמֶּלֶכָּה עִמִּי בְּבֵית"**

בתמונת המשתה ברור מדוע המגילה ביקשה להדגיש את היות אסתר "מלכה" שהרי זהו הדבר המכונן את כעסו של אחשורוש: המן נראה כמבקש את 'המלכה', כלומר יש בו משום מורד במלכות! אולם, מדוע אצלנו, בתיאור תגובת אסתר למעשי מרדכי מכנה אותה המגילה בתואר יוצא הדופן "המלכה" ללא שמה הפרטי? דומה, כי בדבר זה המגילה רומזת שאסתר נטמעה - ברמה כזו או אחרת - בתוככי הארמון והחשיבה השושנית מתחילה אט אט לפרוץ גם לנפש הנערה היהודייה שהפכה להיות "מלכה". במובן זה, המרחק הפיסי שבין מרדכי ואסתר מייצג גם מרחק נפשי. מרדכי השיל מעליו את בגדי שושן, ואילו אסתר מבקשת להלבישו בבגדים אלו מחדש. מרדכי אינו יכול לבוא אל שער המלך, הוא 'בחוף', מעבר לחומות הארמון, בעוד אסתר כנוסה בתוככי הארמון ואף לא שומעת על דבר הגזירות.

על רקע פער זה מתחיל הדיאלוג המיוחד שבין מרדכי ואסתר, דיאלוג שנעשה באמצעות מתווך, באמצעות 'התד', שייתכן ואף שמו רומז לתפקידו הספרותי.

והנה, דווקא אסתר שכה קרובה למקום ההתרחשות לא שמעה על אודותן. השמועה מגיעה אליה דרך נערותיה

7. אסתר ד' ד:

**"וּתְבוֹאִינָה [קְרִי: וּתְבוֹאֵנָה] נְעוּרוֹת אֶסְתֵּר וְסְרִיסִיָּה
וְיִגִּידוּ לָהּ"**

מה הגידו הנערות לאסתר? בקריאה תמימה נתון זה מתייחס למה שנאמר לפניו, כלומר, סיפרו לה על "דבר המלך ודתו" ועל תגובת מרדכי והיהודים נוכח החוק החדש. ואומנם, תגובת אסתר מתאימה לשמועה זו:

"וּתְתַחַלַּח הַמֶּלֶכָּה מְאֹד"

לאור קריאה זו (שמיד תתברר כטעות שהרי אסתר אינה יודעת עדיין על דבר הגזירות) תמה הקורא נוכח מעשי אסתר:

**"וּתְשַׁלַּח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מְרַדְכִי וּלְהַסִּיר שֵׁק
מֵעָלָיו"**

ומסביר הרב יונתן גרוסמן, שהתמקדות אסתר בבגדי מרדכי מפתיעה. אומנם סביר, שאסתר מבקשת שמרדכי יוכל לשוב אל שער המלך ושם להיפגש עמו, אולם בהקשר הרחב של הסיפור ובהקשר הסמלי של קריעת הבגד כחלק מתשובה ועמידה חדשה מול ה', בקשתה מעוררת מבוכה. הרב גרוסמן מדמה את הדבר לאדם ששופך תחינה לפני קונו בשל צרה גדולה שהתרגשה על עמו או משפחתו, וגבאי בית הכנסת בא ומעיר לו שלא מכובד שהוא מתפלל ללא חליפה ועניבה! בחינת הלבוש החיצוני היא ממאפייני תרבות פרס ושלטונו שבכל עת ביקש "להראות את עושר כבוד מלכותו", והנה אסתר - ולו ברמז - נטמעה בתרבות זו.

המגילה רומזת לקריאה ביקורתית זו על ידי שני ארמזים לנבואות קדומות בתיאור תענית העם (אסתר ד' ג):

**"אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע
לרבים"**

הביטוי "וצום ובכי ומספד" לקוח מנבואת יואל עת איום הארבה מונח לפתחי העם

8. יואל ב', יב-יד:

**"וְגַם עֲתָה נֹאֵם ה' שְׁבוּ עָדֵי כָּל לִבְכֶם וּבְצוֹם וּבְכִי
וּבְמִסְפָּד. וְקָרְעוּ לְבַבְכֶם וְאֵל בְּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל ה'
אֱלֹהֵיכֶם כִּי חֲנוּן וְרַחוּם הוּא אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנָחֵם עַל
הָרָעָה. מִי יִדְעַע יָשׁוּב וְנָחֵם וְהַשָּׂאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה מִנְּחָה
וְנִסָּד לָהּ אֱלֹהֵיכֶם"**

ואילו הביטוי "שק ואפר יצע לרבים" רומז לנבואת ישעיה

9. ישעיה נ"ח, ה:

שיסמוך אף מבחינת ניתוח אהבת המלך לאסתר בתקופה הנידונה ("ואני לא נקראתי לבוא את המלך זה שלושים יום"). ייתכן גם שאסתר עוקצת את מרדכי עת אומרת

12. אסתר ד', יא:

"כל עבדי המלך ועם מדינות המלך ידעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך... אחת דתו להמית" מרדכי, שנמנה עם "עבדי המלך" צריך היה לדעת מעצמו את הסכנה הגדולה אליה הוא מוביל את אסתר. כאמור, כל השיחה הזו נעשית בעזרתו של התך שמתרוצץ פנימה והחוצה ומעביר את דברי הגיבורים איש לאוזני רעהו. והנה, בסיום שלב זה התך אינו נזכר, והמגילה נוקטת באופן מפתיע לשון כללית:

"וַיִּגִּידוּ לְמַרְדֳּכִי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר."

כיצד דבר זה התבצע? מי הם אלו ש"הגידו" למרדכי את סירוב אסתר לבוא אל המלך? ברור שמדובר בהתך אשר ממשך וממלא את תפקידו, אולם אם כך, מה ראתה המגילה לשנות מסגנונה הקבוע, ולהתעלם מאזכור התך? הדבר בולט עוד יותר בהמשך השיחה שבשלב השלישי. חסרונו של התך כה בולט בשלב זה עד כי זהו המדד העיקרי להגדרת שלב זה כשלב שלישי שנפרד מקודמו. בשלב זה ישנה כותרת חדשה שמחליפה את הדגשת התך: "ויאמר... להשיב אל...". בתחילה מרדכי 'משיבי' לאסתר, ולאחר מכן אסתר 'משיבה' למרדכי, והמגילה מתעלמת מהמתווך שביניהם.

"שכחת התך" החל מאמצע הדיאלוג אומרת דרשני. אם דמותו חסרת חשיבות לא מובן מדוע המגילה התמקדה בו כל-כך בשלב הראשון, ואם יש חשיבות באזכורו התכוף מדוע לפתע יש התעלמות ממנו? בעל כורחנו יש לומר שכל תפקידו הספרותי של התך הוא להיעלם באמצע הדיאלוג.

כלומר מסביר הרב גרוסמן:

דווקא בגלל שהמגילה מדגישה בתחילת הדיאלוג את התך כמתווך בין מרדכי ואסתר, הרי שההתעלמות ממנו מאמצע הדיאלוג ואילך הופכת את ההתעלמות למסר עצמו. הקורא תר אחריו ולא מוצאו, ובאי מציאה זו התך מממש את תפקידו הספרותי.

מיהו התך? או אם נדייק: מה הוא מייצג בסיפור? התשובה נעוצה בהצגתו בתחילת הדיאלוג

13. אסתר ד' ה:

"מִסְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לְפָנֶיהָ"

התך מייצג את נורמות הארמון, הוא 'סריס המלך' שאחשוורוש נתן לאסתר לשם שירותה. כלומר, בשלב הראשון - בו התך מוזכר שוב ושוב - אסתר ומרדכי מצויים בשיח פרסי-שושני, התך מאפשר את התקשורת

השיחה של מרדכי ואסתר נחלקת מתוך עצמה לשלושה חלקים, על פי האופן הבא:

11. הדיאלוג בין מרדכי לאסתר

א. ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל.

ב. ותקרא אסתר להתך... ויצא התך אל מרדכי... להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה.

וכבוא התך ויגד לאסתר את דברי מרדכי. ותאמר אסתר להתך ותצוהו אל מרדכי... ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום.

ויגידו למרדכי את דברי אסתר.

ג. ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר... רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר... ומי יודע אם לעת פזאת הגעת למלכות.

ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי: לך פנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערתי אצום פן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי.

בשלב הראשון, אין שיחה כלל בין הדמויות. אסתר שולחת בגדים לשם הלבשת מרדכי, והדבר לא מנוסח כבקשה או כהצעה אלא כתכנון של אסתר שעל מרדכי לקבלו. גם מרדכי מצדו אינו מסביר מאומה אלא רק "ולא קבל". לכאורה, לו מרדכי רצה לדבר עם אסתר, יכול היה ללבוש לרגע קט את הבגדים ששלחה אסתר ולאחר מכן לשוב אל שקו ואל תעניתו. אולם, כפי שביארנו קודם לכן, קריעת הבגדים מסמלת את השלת הזהות הפרסית-השושנית, אליה מרדכי אינו מוכן לשוב לעת כזאת.

בשלב השני משוחחים מרדכי ואסתר, אולם מודגש באופן מיוחד התך המתווך שמאפשר את התקשורת בין שתי הדמויות הרחוקות שהאחת נמצאת עמוק בתוך הארמון והשנייה מצויה מעבר לאופק שלו. בולט במיוחד בשלב שיחה זה לשון 'ציווי':

הן מצדו של מרדכי: "ולצוות עליה לבוא אל המלך",

והן מצדה של אסתר (גם אם ביחס להתך): "ותצוהו אל מרדכי".

בשלב זה של השיחה מרדכי מבקש את התערבותה של אסתר למען הצלת עמה. הצעה זו מושתתת על ניצול קשרים ועל הפרוטקציה שאסתר יכולה לזכות בה. אסתר מצדה מסרבת בשל החשש לחייה, שיש לו על מה

המלך בשל החשש לחייה? ואומר הרב גרוסמן, שאין לנו עסק בנסתרות ובמופלא מאתנו, אולם קצב הסיפור והעלילה המתפתחת בו מורים שהצלת היהודים אכן הייתה תלויה בהחלטת אסתר ובמסירות נפשה. ה' מצדו הכין את הקרקע לגאולה העתידה ואף הקדים תרופה למכה: אסתר נבחרה לבית המלך; מרדכי ביטא את נאמנותו למלך בהלשנה על תוכנית בגתן ותרש; בלילה המופלא עליו נשמע בפרק ו' נודדת שנת המלך, ועוד. אולם כל ההתפתחויות הללו לא יגיעו לכלל גאולה אם אסתר לא תיעתר לאתגר שניצב מולה! בהסכמת אסתר לבוא אל המלך (ובתכנוניה המתוחכמים, כפי שעוד נראה), משתלבת אסתר בהשגחה הנסתרת בסיפור. מימוש גאולת ישראל נעשה בסיפור רק משום שיוזמה אנושית הצטרפה לתכנון ההשגחה.

ומסכם הרב גרוסמן ואומר:

פרק ד' הוא 'פרק התשובה' של אסתר. בתחילתו חשנו כי המגילה רומזת לביקורת על אסתר בהיטמעותה בנורמות הארמון, ובסופו מתגלה 'הדסה' שבמלכה אסתר, זהותה היהודית, תוך ביטוי מסירות נפש למען העם כולו, פורצת בתמונה זו, ובסוף תמונה זו עת אסתר תגזור צום על עמה, יהיה זה צום עם כיסוי פנימי עמוק, יהיה זה צום שיעיד על שינוי הלב ולא רק על שינוי הבגד!

לכן, גם אם נקודת התפנית העיקרית של הסיפור תתרחש מאוחר יותר (פרק ו'), הרי שמבחינות מסוימות יש לראות בהסכמת אסתר 'נקודת תפנית' נוספת בסיפור, שמקדימה ומכינה את נקודת התפנית העיקרית של הסיפור, בעיקר בעיקר לכל הקשור בשאלת זהות 'גיבור המגילה'.

המונח הספרותי 'גיבור' או 'הדמות הראשית' מכוון לדמות מרכזית בסיפור, "שעניינה מובלט ביצירה במידה רבה והריהי מעסיקה במעשיה, בגורלה וגם בעולמה הפנימי את תשומת לבו של הקורא ולעתים אף מעוררת את אהדתו" לרוב, דמות זו תהיה הדמות שמניעה את העלילה והמספר יעקוב אחר תנועותיה ואחר הקורות אותה.

ומסביר הרב גרוסמן, שבחשיבה המקראית הארת דמות מסוימת כ"גיבור" אינה פשוטה כלל ועיקר, שהרי בשר ודם אינו יכול להיות 'דמות ראשית' במובן המלא של המונח, שהרי 'הדמות הראשית' הוא זה שאין לו גוף ודמות הגוף, אך הוא זה שמניע את העלילה. ואומנם, על דרך הכלל ניתן לומר שבגיבור הסיפור המקראי נוכל לאתר גם חיסרון, ובכל גיבור תימצא גם חולשה. נושא זה מורכב וחורג ממסגרת זו. בסופו של דבר, ולאחר הסתייגויות מסוימות, ניכר שגם בסיפור המקראי ניתן

בין שתי הדמויות, ושמה נאמר: התקשורת ביניהם עוברת דרך ערוץ פרסי. ואומנם, בשלב הראשון של השיחה אין דבר שמייחד את מרדכי ואסתר על פני כל אדם, ותהא זהותו הלאומית אשר תהא. מרדכי ביקש לנצל את קשריו בארמון, ואסתר מצדה חוששת לחייה. לעומת זאת, בשלב השני של הדיאלוג השיחה עוברת למרחב שונה לחלוטין. מרדכי מצדו מזכיר - גם אם ברמז - את השגחת ה' על עמו:

"רוח והצללה יעמוד ליהודים ממקום אחר",

ובנוסף מדבר על השגחה פרטית ועל ייעודו של אדם:

"ומי יודע אם לעת קזאת הגעת למלכות"

גם אסתר מצדה עוברת לפסים חדשים, שנורמות הארמון אינן מכירות. בניגוד בולט לכל המשתאות שהמגילה מלאה בהם, אסתר גוזרת צום:

"וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה

ויום גם אני ונערתי אצום כן"

אין זה מקרי שאסתר מדגישה "ואל תאכלו ואל תשתו" שהרי בהימנעות משתייה יש חידוש גדול על פני הנורמות המקובלות בשושן הבירה. בשלב זה של השיחה אסתר מזכירה בגלוי את התעלמותה מחוקי פרס:

"אבוא אל המלך אשר לא כדת"

דברים אלו מעידים על שינוי נפשי גדול, שהרי בשלב הראשון של השיחה חששה אסתר מפני כניסה אל המלך ללא רשות, ומפני החוק הפרסי ש"אחת דתו להמית". ויתר על כן, אסתר מבטאת בדבריה מסירות נפש גדולה ומוכנות לסכן את חייה למען הכלל:

"וכאשר אבדתי אבדתי".

14. ומסביר הרב גרוסמן:

היעלמות התך משלב זה של השיחה מבטאת את היעלמות נורמות הארמון הפרסי. הסריס של המלך אינו יכול להוות מתווך בין שני הגיבורים כשאלו נכנסו לשיח יהודי פנימי. על דרך המליצה ניתן לומר, שהמוטיבים שעלו בשיחה זו אינם יכולים להיתרגם לפרסית! התך לא יבין זאת, ועל כן דברי הגיבורים נשמעים כביכול, מפי מרדכי לאוזני אסתר ומפי אסתר לאוזני מרדכי באופן בלתי אמצעי.

במובן זה, פרק ד' הוא כאי בודד בלב הים הפרסי הגועש לאורך הסיפור כולו. באי מבודד זה ניצבים מרדכי ואסתר לבדם, ועוסקים לפתע בענייני השגחה ומסירות נפש. אולם, לא רק מבחינה ספרותית יש לראות בפרק זה אנטיתזה לאווירת השכרות של המגילה, אלא גם מבחינה ערכית יש בפרק זה מהפיכה של ממש. מרדכי אומנם אומר: "רוח והצללה יעמוד ליהודים ממקום אחר", אולם דבר זה אינו מורה על ידיעה נסתרת שיש למרדכי אלא על אמונה ושמה נאמר על תפילה. מה היה קורה לו אסתר הייתה מסרבת בסופו של דבר לבוא אל

מכיוון שלכל אורך תמונת בחירת אסתר למלכה ניכר שהיא פסיבית, וניצבת בצלו של מרדכי. כך בתחילה, בלקיחת אסתר אל בית המלך

16. אסתר ב' ז-ח:

"ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת. ויהי בהשמע דבר המלך ודתו... ותלקח אסתר אל בית המלך"
אסתר 'נלקחתי' בעל כורחה, בעוד מרדכי יוזם ו'לוקח'. וכך גם בלקיחתה אל המלך עצמו

17. אסתר ב' טו-טז:

"ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מרדכי אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך... ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש"
למעשה, אפינונה של אסתר בתמונה זו מדגיש כל העת את הפסיביות שלה אל מול מרדכי האקטיבי:

18. אסתר ב' י:

"לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד"

19. אסתר ב' טו:

"ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מרדכי אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך לא בקשה דבר"
דווקא בתמונה זו בולטת ההיררכיה שבין שתי הדמויות: מרדכי

20. ב' יא:

"מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר"
והוא זה שמצווה על אסתר מה לומר ומה לא לומר (ב', ל). ואם יחשוב הקורא התמים שלאחר לקיחת אסתר לבית המלך והפיכתה למלכה, ההיררכיה תשתנה, הרי פסוק מפורש אומר

21. אסתר ב' כ:

"ואת מאמר מרדכי עשה כאשר היתה באמנה אתו"
מרכזיות מרדכי - גם בהשוואה לאסתר - בולטת גם בתמונה הבאה, בה מרדכי מגלה את רצון הסריסים להתנקש במלך (ב', כא-כג). גם שם מרדכי הוא זה שמניע את העלילה, וגם שם, אסתר אינה אלא שליח להעברת המסר אל המלך. גם אסתר עצמה תופסת באופן הזה את תפקידה

22. אסתר ב' כב:

"ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי"
מודל זה מתקיים עד חציו הראשון של פרק ד'. גם בתחילת פרק זה הכתוב עוקב אחר מעשי מרדכי

23. אסתר ד' א-ב:

"ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק וזעקה גדלה

לרוב להצביע על 'דמות ראשית' וכנגדה - 'דמויות משניות' או 'ניצבים', שתפקידם לסייע להתפתחות העלילה או להארת הדמות הראשית.

לא תמיד ניתן לעמוד בנקל על זהות הגיבור בסיפור. לכאורה דבר זה אמור לעלות באופן אינטואיטיבי כבר בקריאה ראשונה (ולעתים קרובות אומנם כך מתרחש), אך בפועל, יהיה קשה להכריע למשל, האם נעמי היא הדמות הראשית במגילת רות, או שמא זו רות? התלבטות זו קשורה בעובדה שהסיפור מספר בראש ובראשונה את סיפור ירידתה של נעמי ואת סיפור גאולתה, אולם פרקים ב' ו'ג' - שבהם מתרחשת נקודת התפנית בסיפור - עוקבים אחר פעולתה של רות ואת הקורות אותה בשדה בעז ובגורן.

ולכן נשאלת השאלה, מיהו 'גיבור' מגילת אסתר?
שאלה זו רבת חשיבות שהרי סביר שהמסר של המגילה קשור בתהליך שעובר הגיבור (או שעובר עליו).

מרדכי

ישנן כמה ראיות לכך שיש לראות במרדכי את הדמות הראשית של המגילה. ראשית יש לציין את אופן הצגתו

15. אסתר ב ה-ו:

"איש יהודי הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבֵּיָרָה וְשְׁמוֹ מְרֹדֶכִי בֶן יָאִיר בֶּן שְׁמַעִי בֶן קִישׁ אִישׁ יְמִינִי. אֲשֶׁר הִגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם הַגְּלָה אֲשֶׁר הִגְלָתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל"

הפתיחה בכינוי הכללי ופירוט השם מאוחר יותר ("איש יהודי היה... ושמו") מעבירה תחושה של חשיבות יתירה, שכבר בה הקורא נרמז למרכזיותו של האיש המתואר (השוו: איש הָיָה בְּאֶרֶץ עוֹץ אִיּוֹב שְׁמוֹ וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא תָם וְנִשְׁרַ וְיָרָא אֱלֹהִים וְסָר מֵרַע" [איוב א', א]). גם רשימת הייחוס הארוכה, החורגת מדרך ההצגה הרגילה בתנ"ך (אזכור האב בלבד) ממשיכה ורומזת לקורא שיתור אחר שורשיה של דמות זו, בה הסיפור עומד להתמקד. למעשה, גם סיפור גלותו של מרדכי (או של זקנו) מירושלים, דבר שאינו חשוב לעצם העלילה, מאפשר הצצה אל עבר עברה של הדמות, דבר שמתאים לדמות ראשית ולא לדמות משנית.

מעבר לאופן הצגת מרדכי, ברור שהוא הדמות שעיקר העלילה פורצת בעקבות מעשיה. בשל אי השתחוויותו להמון גזר המשנה למלך גזירת שמד על עמו של מרדכי ומכאן מתחיל לגלגל המגילה להתגלגל. מבחינה זו, מרדכי הוא "המנוע" של הסיפור.

אפשר אמנם לטעון שבחירת אסתר למלכה הופכת אותה למתאימה לכתר הדמות הראשית בסיפור, אולם דבר זה אינו עולה מתוך דרכי עיצוב הסיפור של תמונה זו,

"וְתוֹסֵף אֶסְתֵּר וְתִדְבֵּר לְפָנַי הַמֶּלֶךְ וְתַפֵּל לְפָנַי רַגְלָיו וְתִבְדֹּךְ וְתִתְחַנֵּן לּוֹ לְהַעֲבִיר אֶת רַעַת הַמֶּן הָאֲגָגִי וְאֵת מַחְשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְהוּדִים"

יושם לב שדבר זה מתרחש לאחר שמרדכי 'נכנס' שוב לתמונה ולאחר שהוא עומד לפני המלך ואף קיבל את טבעת המן (ח', א-ב). ניתן היה לצפות שזה שמחליף את המן יבטל אף את גזירותיו, אולם, כאמור, בשלב זה אסתר היא הגיבור והיא הפועלת. מרדכי אינו אלא 'דמות משנית' לצדה.

מערכת היחסים של מרדכי ואסתר השתנתה כאן לבלתי הכר

29. אסתר ח' א-ב:

"בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֶחְשָׁרוּשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה אֶת בֵּית הַמֶּן צָרַר הַיְהוּדִים [קרי: הַיְהוּדִים] וּמְרַדְכֵי בָּא לְפָנַי הַמֶּלֶךְ כִּי הִגִּידָה אֶסְתֵּר מַה הוּא לָהּ. וַיִּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת טִבְעָתוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מֵהֶמֶן וַיִּתְּנָה לְמְרַדְכֵי וְתָשֵׂם אֶסְתֵּר אֶת מְרַדְכֵי עַל בֵּית הַמֶּן"

המלך נותן לאסתר את בית המן, והיא המשימה את מרדכי על הבית! יתר על כן, כל כניסת מרדכי אל המלך וקבלת התפקיד המיוחד בא לו בזכות אסתר: "כי הגידה אסתר מה הוא לה". בפרק ב', "לא הגידה" אסתר את מוצאה בשל ציווי מרדכי, וכעת "הגידה" אסתר את קרבתה למרדכי ועל כן הוא זוכה - מכוחה של אסתר - במעמד ובתפקיד שלטוני.

הגורם לתפנית

התפנית הספרותית בשאלת מיהות גיבור המגילה אינה אלא שיקוף של תפנית נפשית של הגיבורים. כפי שראינו, במהלך הדיאלוג של מרדכי ואסתר נשמעים לראשונה ולאחרונה בסיפור המגילה מוטיבים גלויים של השגחת ה' על עמו ("רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר"); השגחה פרטית וייעוד ("ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות"); צום ותענית ("וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו לילה ויום גם אני ונערתי אצום כן"); ומסירות נפש ("ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי"). בתוך אדי היין הרבים האופפים את הסיפור מתחילתו ועד לסופו, מתעשתת אסתר בתמונה זו וגוזרת צום! במסירות נפשה למען עם ישראל כולו, נוטלת אסתר את מושכות הסיפור, והופכת להיות הגיבור המרכזי שלו.

כפי שהסברנו לעיל, במסירות נפשה משתלבת אסתר בפעולת ההשגחה. כמעט וניתן לומר שה' הכין את הקרקע לגאולת ישראל, אולם עד שאסתר לא תחליט לפעול ולקחת יוזמה, תהא זו קרקע שאינה נושאת פירות.

סיום הסיפור - שילוב הדמויות

וּמָרָה. וַיָּבֹא עַד לְפָנַי שֶׁעַר הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לְבֹא אֶל שֶׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ שָׂק"

כאן אף מתברר שאסתר אינה יודעת כלל על דבר הגזירות, ונדמה, לפחות בתחילת תמונה זו, שאסתר 'יצאה' מן הסיפור, ואפילו כדמות משנית נפקד מקומה. אולם, תוך כדי הדיאלוג שבין אסתר למרדכי, מתרחשת 'תפנית' בסיפור. גם אם לא 'תפנית עלילתית' הרי שמתרחשת 'תפנית נפשית' הנוגעת להלכי הרוח של הדמויות הנידונות.

כפי שראינו לעיל, בחלקו הראשון של הדיאלוג שבין מרדכי ואסתר, בולט לשון 'ציווי'. אסתר מצווה על התך שיברר אצל מרדכי מדוע הוא לבוש בבגדי אבלות ("ותצוהו על/אל מרדכי" - ד', ה, ו), ואילו מרדכי שולח בידי התך 'ציווי' ברור לאסתר

24. אסתר ד' ח:

"וְלִהְיִיד לָהּ וּלְצֹוֹת עֲלֶיהָ לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן לוֹ וּלְבָקֵשׁ מִלְּפָנָיו עַל עֲמָה"

חלוקה זו מתאימה למה שתואר לעיל: אסתר מצווה את הכפוף לה - את התך - שהוא הלוא "מסריסי המלך אשר העמיד לפני" (ד', ה), ומרדכי מצווה את הכפופה לו - את אסתר - שממשיכה ועושה, כאמור לעיל, את "מאמר מרדכי". במובן זה משתלב היטב לשון 'ציווי' במרקם המילים של המגילה, שהרי מערכת היחסים של מרדכי ואסתר בוטאה כבר פעמיים בלשון זו ממש:

25. אסתר ב' י:

"לֹא הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת עֲמָהּ וְאֵת מוֹלְדֹתָהּ כִּי מְרַדְכֵי צֹוָה עֲלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא תִגִּיד"

26. אסתר ב' כ:

"אֵין אֶסְתֵּר מַגִּידַת מוֹלְדֹתָהּ וְאֵת עֲמָהּ כְּאֲשֶׁר צֹוָה עֲלֶיהָ מְרַדְכֵי"

אולם, דווקא בשל כך, יש מן ההפתעה לקרוא בסיום הדיאלוג המרגש שבין מרדכי ואסתר את התהפכות היוצרות

27. אסתר ד' יז:

"וַיַּעֲבֵר מְרַדְכֵי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צֹוָתָה עֲלָיו אֶסְתֵּר"

לפתע, לא מרדכי הוא המצווה את אסתר, אלא אסתר היא המצווה את מרדכי, והוא העושה את 'מאמר אסתר'. מכאן ואילך העלילה כולה תיסוב סביב אסתר: היא זו שתזמין את המלך ומשנהו לשני משתאות שעשתה והיא זו שתוביל לתליית המן, ומאוחר יותר אף לביטול הגזירה

28. אסתר ח' ג:

**בְּשָׂר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ מִה עָשׂוּ וּמִה שְׂאֲלַתְךָ וַיִּנְתֵּן לְךָ וּמִה
בְּקִשְׁתְּךָ עוֹד וַתַּעַשׂ”**

ואסתר - על דעת עצמה וללא התייעצות עם מרדכי -
מוסיפה עוד יום לקרבות שושן

34. אסתר ט' י"ג

**”וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנְתֵּן גַּם מִיָּד לַיהוּדִים
אֲשֶׁר בְּשׂוֹשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֲשָׂרַת בְּנֵי הַמֶּן יִתְּלוּ
עַל הָעֵץ”**

השילוב בין שתי הדמויות בולט באופן מיוחד בתהליך
ימי קביעת הפורים. בתחילה שולח מרדכי אגרת לכל
היהודים בה הוא מבקש לחגוג יומיים

35. אסתר ט' כ:

**”וַיִּכְתֹּב מְרֻדְכִי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל
הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים
וְהַרְחֹקִים”**

ומיד אחר כך מצטרפת גם אסתר לבקשה זו עת נשלחות
אגרות נוספות

36. אסתר ט' כ"ט-ל"ב:

**”וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בַּת אֲבִיחַיִל וּמְרֻדְכִי הַיְּהוּדִי...
וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֶל שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה
מְדִינָה מְלָכוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת. לְקִים אֶת
יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קִים עֲלֵיהֶם מְרֻדְכִי
הַיְּהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וְכַאֲשֶׁר קִימוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זְרַעֲם
דְּבָרֵי הַצְּמוּת וְזַעֲקָתָם. וּמֵאֲמֵר אֶסְתֵּר קִים דְּבָרֵי הַפָּרִים
הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר”**

העמימות בפסוקים אלו מכוונת: מי הוא זה אשר
היהודים שבכל המדינות נעתרו בסופו של דבר לדרישתו?
מרדכי ("וישלח ספרים")? אסתר ("ומאמר אסתר
קים")? או שמא שניהם ("ותכתב אסתר המלכה בת
אביחיל ומרדכי היהודי"); "כאשר קים עליהם מרדכי
היהודי ואסתר המלכה")? נדמה כי הרמיזה הברורה
היא, שלא די היה בבקשת מרדכי, ואסתר צריכה הייתה
להתערב, ואולי אף להפעיל את משקלה המלכותי, כפי
שמודגש בסופה של תמונה זו

37. אסתר ט' ל"ב:

”וּמֵאֲמֵר אֶסְתֵּר קִים דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר”
עם זאת, המגילה מסיימת את דבריה דווקא במשקלו
המיוחד של מרדכי

38. אסתר י' ב-ג

**”וְכָל מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפְרִשְׁתֵּי גְדֻלַּת מְרֻדְכִי אֲשֶׁר
גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ... כִּי מְרֻדְכִי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֵה לְמֶלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ
וְגָדוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב אַחֲיוֹ דָרַשׁ טוֹב לַעֲמוֹ וְדָבַר
שְׁלוֹם לְכָל זָרְעוֹ”**

המסקנה המורכבת היא, שבעוד שבחלק הראשון של
המגילה מרדכי ואסתר מחליפים ביניהם את תפקיד

עד כאן ניתן להכריע כי בסיפור המגילה ישנן שתי
דמויות שיש לראות בהן 'דמויות ראשיות', אולם הן אינן
משמשות במקביל. בתחילת הסיפור יש לראות במרדכי
את 'הגיבור' המרכזי, וממחציתו השנייה יש לראות את
אסתר כגיבורת הסיפור. בכל שלב כזה, הדמות שאינה
גיבור מוצגת כדמות משנית לגיבור. כלומר, במחצית
הראשונה אסתר אינה אלא ידו הארוכה של מרדכי
בארמון, ובמחצית השנייה מרדכי מופעל על ידי אסתר
ועושה את אשר היא קובעת עבורו.

אולם, מסביר הרב יונתן גרוסמן, לא ניתן לסיים דיון זה
מבלי להעיר על סופו של הסיפור. מאותו רגע בו אסתר
מציגה את מרדכי בפני המלך, נדמה ששתי הדמויות
משמשות כשני גיבורים מקבילים בסיפור. המלך פונה
לשניהם גם יחד

30. אסתר ח' ז-ח:

**”וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ לְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וּלְמְרֻדְכִי
הַיְּהוּדִי... וְאַתֶּם כְּתוּבוֹ עַל הַיְּהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם”**

בדברים אלו שוב מודגש מעמדה המיוחד של אסתר:
"הִנֵּה בֵּית הַמֶּן נִתְּתִי לְאַסְתֵּר" (למרות שמי שאחראי
בפועל על בית המן הוא מרדכי, אומר המלך שנתן את
הבית "לאסתר"), אולם מיד אנו שומעים על פעולת
מרדכי

31. אסתר ח' ט-י:

**”וַיִּכְתֹּב כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה מְרֻדְכִי אֶל הַיְּהוּדִים וְאֶל
הָאַחֲשֻׁדְרָפְנִים וְהַפַּחֲוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מֵהָדוּ וְעַד
כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ
וְעַם כְּלָשָׁנוּ וְאֵל הַיְּהוּדִים כְּכַתְּבָם וְכָל־שׂוֹנֵם. וַיִּכְתֹּב
בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ וַיַּחֲתֵם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח
סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבֵי הָרֶכֶשׁ הָאַחֲשֻׁדְרָנִים
בְּנֵי הַרְמְכִים”**

הנה שב מרדכי 'ומצווה!' הוא 'כותב', 'חותם' ו'שולח'
ונדמה כי שב לפעילות מלאה. יתר על כן, כעת נשמע כי

32. אסתר ט' ז

**”גָּדוֹל מְרֻדְכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וּשְׁמֵעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינֹת כִּי
הָאִישׁ מְרֻדְכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל”**

וקשה שלא לשים לב לתואר המיוחד "כי האיש מרדכי",
שמחזיר אותנו (בהקשר בו אנו עוסקים) למעמדו
הספרותי של מרדכי מתחילת הסיפור "איש יהודי".

אולם אסתר לא פינתה את מקומה, שהרי מיד פוגש
הקורא בדיווח המלך לאסתר על תוצאות הקרבות,
למרות שמרדכי היה זה ששלח את האגרות המתירות
ליהודים להילחם על נפשם

33. אסתר ט' י"ב:

**”וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בְּשׂוֹשָׁן הַבֵּיָרָה הָרְגוּ
הַיְּהוּדִים וְאַבְדַּד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשָׂרַת בְּנֵי הַמֶּן**

במלך ומסיים בו ובין תוכן הסיפור, על פיו נדמה שהדמות שלמעשה השפיעה על מהלך המאורעות פחות מכל שאר הדמויות הוא המלך. כמעט כל מי שנזכר בסיפור מניע את העלילה ברמה כזו או אחרת, למעט המלך, שמלבד כמה אמירות (מפתיעות בפני עצמן), כדוגמת: "מהר קח את הלבוש ואת הסוס..." (ו', י), או: "תלהו עליו" (ז', ט), אינו מחליט דברים בסיפור על דעת עצמו, ואף צמתים קריטיים בהם מצויה הממלכה מונעים על ידי יועצים שונים (כדוגמת ממוכן בסילוק ושתי; 'נערי המלך' במציאת מלכה חדשה למלך; המן בגזירות השמד; מרדכי ואסתר בגזירות ההצלה). יפה כתב על כך

43. פרופ דוד הנשקה:

נושאה האמיתי של מגילת אסתר אינו כלל המאבק בין המן למרדכי; מאבק זה אינו אלא מקרה מבחן, שבאמצעותו מצייר בעל המגילה את אופייה של מלכות אחשורוש, היינו מלכותו של בשר ודם. המלך, בתור שכזה, הוא הוא נושאה האמיתי של המגילה, שלא באה אלא ללגלג, דרך סאטירה חריפה, על ימרת המלכות של בשר ודם

במובן זה יש לראות בתיאור מרכזיות המלך תיאור אירוני, שמבקש להדגיש את הפער שבין המצופה ממלך ובין פעולתו בפועל. ניתן להגדיר את המלך כ'אנטי גיבור'. אומנם, כשמדובר על מלך שמתפקד באופן האמור, יש בדבר בכדי תמיהה גדולה שהרי מה תפקידו של המלך אם לא למלוך?! בעל כורחו, מחפש הקורא אחר מלך אחר שמנהיג את המאורעות, אחר הגיבור המרכזי החבוי בעומק הסיפור, גם אם איננו מלך בשר ודם אלא מלך מלכי המלכים.

הגיבור, הרי שבחלק המסיים של הסיפור שניהם מהווים 'גיבור' בערבוביה. נתון זה חשוב ביותר להבנת מערכת היחסים של מרדכי ואסתר שעוברת תהליך בסיפור. בתחילה מרדכי הוא אומנה של אסתר

39. אסתר ב' ז':

"לקחה מרדכי לו לבת"

ככזו, נשמעת אסתר לציוויי של מרדכי, כבת אצל אביה. אולם, תוך כדי הסיפור נפרדת אסתר מרשותו של מרדכי. והנה, דווקא הפרידה הפיסית אל תוככי הארמון, הפכה את אסתר לדמות שלימה ומורכבת בפני עצמה, ומייצגת גם פרידה נפשית, בבחינת

40. מגילה ט"ו ע"א

"כאשר אבדתי מבית אבא כן אובד ממך"

עם זאת, היפרדות זו ובניית האישיות של אסתר בנפרד ממרדכי מאפשרת למרדכי ולאסתר להיפגש מחדש, ולהסתכל זה על זה 'בגובה העיניים'. מעתה

41. מגילה י"ג ע"א

"אל תקרי 'לבתי' אלא 'לביתי'"

כלומר, בתוככי הארמון נפגשו הדמויות בשנית כבעלי משרה במלכות אחשורוש, וכעת הם שווים זה לזו.

'אנטי גיבור': המלך

יהיה זה לא הוגן לדון בגיבור המגילה ולא להזכיר כלל את זה "המולך מהודו ועד כוש". הדרך המרכזית בניסיון לעקוב אחר גיבור סיפור מסוים, הוא לבחון מיהו הנוכח ברוב תמונות הסיפור. אחר מי עוקב המספר ואת קורותיו של מי הוא בא להשמיענו. על פי פרמטר זה, לא נוכל להימלט מן ההכרעה שגיבור הסיפור אינו אלא אחשורוש! הסיפור פותח בו ובתיאור מלכותו ("ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהודו ועד כוש" - א', א), ובשלבם הראשונים של הסיפור, שאר הדמויות החשובות של העלילה כלל אינן מוזכרות (מרדכי, אסתר והמן). גם סיום הסיפור מורה שאת סיפורו של אחשורוש ביקש מחבר המגילה להשמיענו

42. אסתר י' ב

"וְכָל מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפְרָשֶׁת גְּדֻלַּת מְרַדְכִי אֲשֶׁר גְּדָלוֹ הַמֶּלֶךְ הָלֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מִדֵּי וּפְרָס"

גם מעקב מהיר אחר תמונות המגילה יגלה שהמלך הוא הדמות המרכזית ברובן. בין אם הוא פעיל בהן (כדוגמת המשתאות הפותחות את הסיפור או שנתו הנודדת בלילה) ובין אם הוא הרקע שלהן (בחירת מלכה חדשה למלך). אין דבר שיכול להיעשות בממלכה ללא רשותו של המלך, ועל כן נדמה שעל פיו יישק כל דבר, ואין 'גיבור' מתאים ממנו.

המבוכה שחש קורא דברים אלו אינה מקרית. אין צורך לומר שישנו פער תהומי בין העיצוב הספרותי הפותח